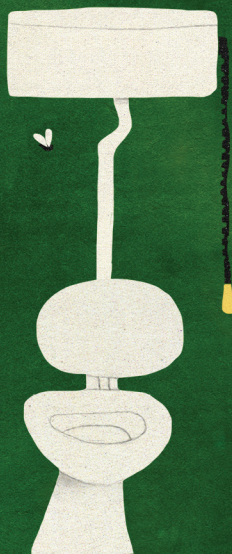

ΓΕΩΡΓΙ
ΓΟΣΠΟΔΙΝΟΒ

ΦΥΣΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΙΚΑΡΟΣ

ΦΥΣΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Estestven Roman*

© Georgi Gospodinov, 1999

© για την ελληνική έκδοση Εκδόσεις Ίκαρος, 2020

Μετάφραση από τα βουλγαρικά: Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

Τυπογραφική επιμέλεια: Γιάννης Αντωνόπουλος

Σχεδιασμός - Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία - Σελιδοποίηση: ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς - Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Ιανουάριος 2020

ISBN 978-960-572-322-4

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Georgi Gospodinov

ΦΥΣΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση
Αλεξάνδρα Ιωαννίδου

ΙΚΑΡΟΣ

Η φυσική ιστορία δεν είναι τίποτε άλλο παρά η κατονομασία του ορατού. Από εκεί πηγάζει η προφανής απλότητά της και αυτή η στάση της που από μακριά μοιάζει αφελής, έτσι απλή και επιβεβλημένη που είναι από το προφανές κάποιων πραγμάτων.

ΕΝΑΣ ΜΟΝΤΕΡΝΟΣ ΦΡΑΝΤΣΕΖΟΣ

1966, Παρίσι

Όλες οι σημειώσεις είναι της μεταφράστριάς.

Κάθε δευτερόλεπτο σε αυτόν τον κόσμο υπάρχει ένας κύκλος από ανθρώπους που κλαίνε και ένας λίγο μικρότερος από ανθρώπους που γελάνε. Υπάρχει όμως και ένας τρίτος κύκλος που ούτε κλαίει ούτε γελάει πια. Ο πιο θλιμμένος απ' όλους. Γι' αυτόν θέλω να μιλήσω.

Χωρίζουμε. Στο όνειρό μου ο χωρισμός συνδέεται μόνο με την εγκατάλειψη του σπιτιού. Τα πάντα στο δωμάτιο είναι πακεταρισμένα, τα χαρτόκουτα στοιβάζονται μέχρι το ταβάνι, αλλά παρ' όλα αυτά είναι ευρύχωρα. Ο διάδρομος και τα άλλα δωμάτια είναι γεμάτα με συγγενείς – δικούς μου και της Έμμας. Κάτι μουρμουρίζουν, κάνουν φασαρία και περιμένουν τι θα κάνουμε. Η Έμμα κι εγώ στεκόμαστε μπροστά από το παράθυρο. Το μόνο που μένει είναι να μοιράσουμε μεταξύ μας έναν πάκο δίσκους του πικάπ. Ξαφνικά βγάζει τον πάνω πάνω δίσκο από τη θήκη του και τον εκσφενδονίζει με δύναμη στο παράθυρο. Αυτός είναι δικός μου, λέει. Το παράθυρο είναι κλειστό, αλλά ο δίσκος περνάει μέσα από το τζάμι σαν μέσα από αέρα. Ενστικτωδώς βγάζω τον επόμενο και τον πετάω κι αυτόν. Ο δίσκος πετάει σαν ούφο, περιστρέφεται γύρω από τον άξονά του όπως στο πικάπ, μόνο πιο γρήγορα. Ακούγεται το σφύριγμά του. Κάπου πάνω από τους σκουπιδοντενεκέδες φτερουγίζει χαμηλά ένα βρομερό περιστέρι. Την πρώτη στιγμή μοιάζει και η σύγκρουση θα αποφευχθεί, αλλά αμέσως μετά βλέπω με τρόπο πώς η κοφτερή άκρη του δίσκου βουτάει απαλά

στον θρεμμένο του λαιμό. Συμβαίνουν όλα σαν σε αργή κίνηση, κάτι που ενισχύει τον τρόμο. Την ώρα που ο δίσκος σχίζει τον λαιμό, ακούγονται καθαρά μερικοί σύντομοι ήχοι. Το αιχμηρό οστό στην τραχεία του περιστεριού, την ώρα που σέρνεται πάνω στην επιφάνεια του δίσκου, παίζει μουσική για μια στιγμή. Μόνο την αρχή της μελωδίας. Κάποιο γαλλικό τραγούδι. Δεν θυμάμαι. Τις «Ομπρέλες του Σερμπούργκ»; Το «Ο Paris»;

Το «Καφέ με τα τρία περιστέρια»; Δεν θυμάμαι. Αλλά μουσική υπήρξε. Το κομμένο κεφάλι εξακολουθεί να ίπταται μερικά ακόμα μέτρα από τη δύναμη της αδράνειας, ενώ το σώμα χτυπάει μαλακά στο χώμα δίπλα στους σκουπιδοτενεκέδες. Αίμα δεν βγαίνει.

Όλα στο όνειρο είναι πολύ ευκρινή. Η Έμμα σκύβει και αρπάζει τον επόμενο δίσκο. Ύστερα εγώ. Αυτή. Εγώ. Κάθε δίσκος επαναλαμβάνει αυτό που συνέβη με τον πρώτο. Το πεζοδρόμιο μπροστά από το παράθυρο γεμίζει από κεφάλια περιστεριών, γκρίζα, ολόδια, με κλειστά μάτια. Με κάθε πεσμένο κεφάλι οι συγγενείς από πίσω μας χειροκροτούν ακούραστα. Η Μίτσα κάθεται στο περβάζι και γλείφεται με αρπακτική διάθεση.

Ξύπνησα με πονόλαιμο. Στην αρχή σκέφτηκα να διηγηθώ το όνειρο στην Έμμα, μετά όμως το μετάνιωσα. Ένα όνειρο ήταν όλο κι όλο.

Η αποκάλυψη είναι δυνατή σε μια και μόνη χώρα.

Αγόρασα την κουνιστή πολυθρόνα ένα Σάββατο στις αρχές του Ιανουαρίου 1997. Είχα μόλις πληρωθεί και η πολυθρόνα κατάπτε τον μισό μισθό μου. Ήταν η τελευταία, με την παλιά ακόμα, χαμηλή συγκριτικά τιμή. Ο απίστευτος πληθωρισμός εκείνου του χειμώνα υπογράμμιζε τον παραλογισμό της αγοράς μου. Η πολυθρόνα ήταν πλεχτή, απομίμηση μπαμπού, δεν ήταν ιδιαίτερα βαριά, αλλά έμοιαζε τεράστια και άβολη στο κουβάλημα. Ήταν αδιανόητο να δώσω το άλλο μισό του μισθού μου για ταξί, οπότε τη ζαλώθηκα και κίνησα να φύγω. Περπατούσα, κουβαλώντας την πολυθρόνα στην πλάτη σαν αυτούς που πουλάνε καλάθια στην αγορά. Συνέλεγα τα θυμωμένα βλέμματα των περαστικών λόγω της πολυτέλειας που είχα επιτρέψει στον εαυτό μου. Κάποιος πρέπει να περιγράψει τη μιζέρια του χειμώνα του '97, όπως και όλες τις υπόλοιπες μιζέριες – τον χειμώνα του '90, του '92. Θυμάμαι μια μεγάλη γυναίκα στη λαϊκή αγορά μπροστά μου να παρακαλάει να της κόψουν το μισό ενός λεμονιού. Άλλοι πάλι ψάχνουν τα βράδια τους άδειους πάγκους για κάποια τυχαία πεσμένη κάτω πατάτα. Όλο και πιο καλοντυμένοι άνθρωποι ξεπερνούν την ντροπή τους και ψάχνουν στους σκουπι-

δοντενεκέδες. Πεινασμένα σκυλιά ουρλιάζουν στην άκρη του δρόμου ή μαζεύονται σε αγέλες για να επιτεθούν στους αργοπορημένους διαβάτες. Την ώρα που γράφω αυτές τις γραμμές φαντάζομαι τους πηχυαίους τίτλους των εφημερίδων.

Ένα βράδυ μπήκα στο διαμέρισμα και βρήκα την πόρτα παραβιασμένη. Μόνο η τηλεόραση έλειπε. Ποιος ξέρει γιατί, αλλά η πρώτη μου σκέψη πήγε στην κουνιστή πολυθρόνα. Εκεί ήταν ακόμα. Ίσως να μην μπορούσαν να τη βγάλουν από την πόρτα – ήταν πολύ μεγάλη, την είχα μπάσει από το παράθυρο. Πέρασα όλο το βράδυ στην πολυθρόνα. Όταν γύρισε η Έμμα, βάλθηκε να τηλεφωνεί στην αστυνομία. Δεν είχε νόημα. Κανεείς δεν αντιδρούσε σε ειδοποιήσεις για ληστείες. Δεν βαριέσαι. Καθόμουν στην πλεχτή πολυθρόνα, χάιδευα τις δυο τρομαγμένες από την αναστάτωση γάτες (πού να είχαν κρυφτεί την ώρα της ληστείας;) και κάπνιζα τα υπολείμματα της αντρικής μου υπερηφάνειας. Δεν είχα καταφέρει να προστατεύσω ούτε την Έμμα ούτε τις γατούλες. Έγραψα λοιπόν μια ιστορία.

Κάποιοι μπαίνουν στο διαμέρισμα μιας οικογένειας. Την ώρα της ληστείας στο σπίτι είναι μόνο η γυναίκα, γύρω στα σαράντα, με τα πρώτα σημάδια του μαρασμού, χαζεύει ένα σίριαλ στην τηλεόραση. Οι νεαροί ληστές, κάτι συνηθισμένα στην όψη αγόρια, δεν περίμεναν να συναντήσουν κανέναν, αλλά συνέρχονται γρήγορα. Από την άλλη, και η γυναίκα είναι αρκετά τρομοκρατημένη. Φέρνει η ίδια τα λεφτά από την ντουλάπα της στο υπνοδωμάτιο. Δεν αντιστέκεται όταν τη διατάζουν να βγάλει τα βραχιόλια και τα δαχτυλίδια της. Και τη βέρα της; Και τη βέρα. Τη βγάζει με μεγάλη δυσκολία, έχει σχεδόν γίνει ένα με το δάχτυλό της. Ξαφνικά, την ώρα που εκείνοι ετοιμάζονται να πάρουν την τηλεόραση –στο μεταξύ το σίριαλ

παίζει ακόμα-, η γυναίκα την αγκαλιάζει και με τα δυο της χέρια. Είναι η πρώτη φορά που υψώνει τη φωνή, τους παρακαλεί να πάρουν ό,τι θέλουν, αρκεί να της αφήσουν την τηλεόραση. Στέκεται εκεί, με την πλάτη γυρισμένη στους δυο άντρες, με το στήθος κολλημένο στην οθόνη, αποφασισμένη για όλα. Θα μπορούσαν εύκολα να την απωθήσουν, αλλά για μια στιγμή τα χάνουν από την απρόσμενη αντίδρασή της. Εκείνη αντιλαμβάνεται τον δισταγμό τους και προτείνει υπαινικτικά να της κάνουν ό,τι θέλουν, αρκεί να της αφήσουν την τηλεόραση.

Η συμφωνία κλείνει. Θα σε γαμήσουμε, λέει ο ένας απ' αυτούς. Εκείνη δεν κουνιέται. Σηκώνουν στα γρήγορα τη φούστα της. Καμία αντίδραση. Ο κώλος της είναι ακόμα σφιχτός. Ο πρώτος χύνει αμέσως. Ο δεύτερος χρειάζεται παραπάνω χρόνο. Η γυναίκα αγκαλιάζει την τηλεόραση και δεν κινείται, μόνο τους παρακαλεί να τελειώνουν γρήγορα επειδή όπου να 'ναι θα έρθουν από το σχολείο τα παιδιά. Αυτό αποθαρρύνει τελικά τον δεύτερο και οι άντρες αποχωρούν. Το σίριαλ τελειώνει. Ανακουφισμένη η γυναίκα αφήνει την τηλεόραση και κατευθύνεται προς το μπάνιο.

Πώς θα τελειώσει η δεκαετία του '90 - ως θρίλερ, ως γκανγκστερική ταινία, ως μαύρη κωμωδία ή ως σαπουνόπερα;

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΗ

Ιδού η ιστορία αυτής της ιστορίας.

Ως συντάκτης λογοτεχνικής εφημερίδας της πρωτεύουσας, έλαβα ένα σημειωματάριο. Ήταν χωμένο σε έναν αυτοσχέδιο φάκελο και ως διεύθυνση παραλήπτη αναφερόταν η σύνταξη της εφημερίδας με τελικό αποδέκτη εμένα. Ο φάκελος δεν έγραφε όνομα αποστολέα, η κόλλα είχε ξεχειλίσει και στεγνώσει. Παραδέχομαι πως τον άνοιξα με μια ελαφριά σιχαμάρα, που δεν διαλύθηκε καθόλου όταν τράβηξα από μέσα το σημειωματάριο – περί τις ογδόντα σελίδες, αρκετά τσαλακωμένες, πυκνογραμμένες και από τις δυο μεριές. Κάτι τέτοια χειρόγραφα ποτέ δεν προαναγγέλλουν καλό για τον δημοσιογράφο. Οι συντάκτες τους, κάτι γεροντάκια συνήθως αδιάκριτα, εμφανίζονταν λίγες μέρες αργότερα για να ρωτήσουν αν το πόνημα –εννοείται– της ζωής τους είχε εγκριθεί για δημοσίευση. Γνώριζα εκ πείρας πως αν δεν τους το έκοβες από την αρχή, παρά, σεβόμενος την ηλικία τους, απαντούσες πως δεν το είχες τελειώσει ακόμα, αυτοί θα σου τηλεφωνούσαν κάθε εβδομάδα σαν κουρασμένοι μαχητές, αποφασισμένοι να αγωνιστούν μέχρι τέλους. Και παρότι το τέλος τους δεν ήταν μακριά, το χτύ-

πημα των μπαστουνιών τους στα σκαλοπάτια προς τα γραφεία της σύνταξης με έκανε να βλαστημάω σαν χαμάλης.

Το παράξενο στην περίπτωση αυτού του σημειωματαρίου ήταν πως δεν είχε πουθενά ούτε τίτλο ούτε όνομα συγγραφέα. Το έβαλα στην τσάντα μου, για να του ρίξω μια ματιά ακόμα στο σπίτι. Θα μπορούσα ανά πάσα στιγμή να το επιστρέψω με τη δικαιολογία πως δεχόμασταν μόνο δακτυλογραφημένες δουλειές, και με αυτό τον τρόπο να αναβάλω μερικά πράγματα για κάποιους μήνες. Το βράδυ, εννοείται, το ξέχασα. Από την άλλη, κανείς δεν εμφανίστηκε για να πάρει απάντηση τις επόμενες μέρες. Άνοιξα τον φάκελο μια εβδομάδα αργότερα. Δυσκολεύτηκα να το πιστέψω, διάβασα όμως ένα από τα καλύτερα κείμενα από τότε που είχα γίνει δημοσιογράφος. Κάποιος άνθρωπος προσπαθούσε να μιλήσει για τη διάλυση του γάμου του και το μυθιστόρημα (δεν ξέρω για ποιο λόγο αποφάσισα πως επρόκειτο για μυθιστόρημα) αναφερόταν στην αδυναμία του να αφηγηθεί αυτή τη διάλυση. Στην πραγματικότητα... και το ίδιο το μυθιστόρημα δύσκολα μπορούσε κανείς να το αφηγηθεί. Δημοσίευσα αμέσως ένα απόσπασμα στην εφημερίδα και περίμενα να εμφανιστεί ο συγγραφέας. Είχα προσθέσει σε ένα μικρό σχόλιο πως το χειρόγραφο είχε φτάσει ανυπόγραφο στη σύνταξη και πως περιμέναμε να τηλεφωνήσει. Πέρασε ένας ολόκληρος μήνας από τη δημοσίευση. Τίποτα. Δημοσίευσα ένα δεύτερο απόσπασμα. Και μια μέρα, στη σύνταξη εμφανίστηκε μια σχετικά νέα γυναίκα. Έκανε φασαρία πως η εφημερίδα καταπιανόταν με την προσωπική της ζωή. Δεν τη διάβαζε τακτικά, αλλά μια φίλη της της είχε δείξει τα φύλλα της εφημερίδας με τα αποσπάσματα που είχα δημοσιεύσει. Υποστήριζε πως τα κείμενα ήταν από τον πρώην άντρα της που ήθελε να τη δυσφημή-

σει. Και όλα ήταν με τα πραγματικά ονόματα, κάτι για το οποίο θα μπορούσε και να μας μηνύσει, όπως της είχε πει η φίλη της. Μετά από αυτό η γυναίκα έβαλε εντελώς απρόσμενα τα κλάματα, όλη της η οργή υποχώρησε και την ίδια στιγμή μετατράπηκε σε ένα γλυκό πλάσμα. Μου διηγήθηκε αποσπασματικά πως ο άντρας της ήταν κάποτε ένας πολύ συμπαθής άνθρωπος που μεταξύ άλλων έγραφε, και μάλιστα δημοσίευε, διηγήματα. Παραδεχόταν πως δεν τα είχε διαβάσει. Κάτι κακό τον είχε βρει μετά το διαζυγίό τους. Τώρα είχε ξεπέσει, ήταν άστεγος, περιφερόταν στη συνοικία, στεκόταν συχνά στον κηπάκο μπροστά από την πολυκατοικία τους, ακριβώς απέναντι από τα παράθυρά τους για να την ενοχλεί και να την εκθέτει στους γείτονες.

«Θα μου τον δείξετε;»

«Α, βρείτε τον, σέρνει μαζί του μια κουνιστή πολυθρόνα κοντά στη λαϊκή αγορά της συνοικίας. Θα τον αναγνωρίσετε. Και, σας παρακαλώ, μη δημοσιεύετε άλλα, δεν το αντέχω» είπε μαλακά και έφυγε.

Ζούσε τη ζωή που ζουν όλοι οι άστεγοι, αν και όχι ακριβώς. Δεν έψαχνε στα σκουπίδια για φαγητό, ή τουλάχιστον κανείς δεν τον είδε ποτέ να κάνει κάτι τέτοιο. Έβγαζε λεφτά πουλώντας παλιά χαρτιά για ανακύκλωση. Ήταν ένας απ' αυτούς τους αγαθιάρηδες τύπους. Τριγύριζε στη λαϊκή, έκανε μικροθελήματα, το βράδυ χάζευε το εμπόρευμα, απ' όπου του έδιναν ντομάτες, αγγούρια, κολοκύθια... ό,τι είχε κάθε εποχή. Αυτά μου τα είπαν οι έμποροι στη λαϊκή, ενώ με ρωτούσαν και με ξαναρωτούσαν μήπως τον έψαχναν από την αστυνομία. Δεν ήξεραν πολλά.

Τον βρήκα στο πάρκο της συνοικίας. Τραμπαλιζόταν στην κουνιστή πολυθρόνα, κάπως μηχανικά, σαν σε κατάσταση έκστασης. Κολημμένα μαλλιά, μια μακριά, ξεβαμμένη μπλούζα,

τζιν παντελόνι και σχισμένα μπροστά αθλητικά παπούτσια. Και, ναι, μια κοκαλιάρια γάτα κουρνιασμένη στην αγκαλιά του. Τη χάιδευε μηχανικά. Δεν ήταν πάνω από σαράντα με σαράντα πέντε. Με είχαν προειδοποιήσει πως σχεδόν δεν μιλούσε, εγώ όμως ερχόμουν να τον βρω με καλά νέα. Συστήθηκα. Σαν κάπως να χαμογέλασε ελαφρά, χωρίς να με κοιτάζει. Είχα φέρει μαζί μου τα δυο φύλλα με τις δημοσιεύσεις του. Στο ερώτημα αν ήταν αυτός ο συγγραφέας, κούνησε απλώς καταφατικά το κεφάλι του, χωρίς να βγει από τη χαύνωσή του. Προσπάθησα να του πω πόσο καλό ήταν αυτό το κείμενο, του μίλησα για έκδοση, τον ρώτησα για άλλες δουλειές του. Καμία αντίδραση. Στο τέλος έβγαλα μερικά λεφτά που είχα πάνω μου και του τα έδωσα, λέγοντάς του πως ήταν η αμοιβή του. Ήταν προφανές πως δεν είχε συνηθίσει να παίρνει χρήματα. Για πρώτη φορά από τότε που ήμουν εκεί έμοιασε να ταράζεται και να βγαίνει από την απάθειά του, και με κοίταξε.

«Χωρίζεις, άνθρωπέ μου, έτσι;» Ακουγόταν σχεδόν φιλικός, σαν ένας άνθρωπος που εξέφραζε τη συμπόνια του.

Τι διάβολο, δεν φαντάστηκα πως μου φαινόταν. Σε κάθε περίπτωση έδειχνα να είμαι καλύτερα απ' αυτόν. Κανείς από τους φίλους μου δεν ήξερε ακόμα. Πριν μερικές μέρες η γυναίκα μου κι εγώ είχαμε καταθέσει αίτηση διαζυγίου.

Παίρνοντας θάρρος από την απάντησή του, τον ρώτησα άλλη μια φορά πώς τον έλεγαν.

«Γκεόργκι Γκοσποντίνοφ».

«Έτσι λένε εμένα!» έβαλα σχεδόν τις φωνές.

«Το ξέρω» ανασήκωσε αδιάφορα τους ώμους εκείνος. «Παλιότερα διάβαζα εφημερίδα. Γνωρίζω ακόμα εφτά ανθρώπους με αυτό το όνομα».

Δεν είπε τίποτα παραπάνω. Τον άφησα εκεί και κίνησα να φύγω. Εξελίσσονταν όλα σαν σε κάποιο κακό μυθιστόρημα σε συνέχειες. Σκέφτηκα πως θα μπορούσα να τηλεφωνήσω στη γυναίκα του και να ρωτήσω το όνομά του. Πριν στρίψω στη γωνία, δεν κρατήθηκα και γύρισα. Καθόταν στο ίδιο σημείο και κουνιόταν ρυθμικά στην ψάθινη πολυθρόνα του. Όπως εκείνα τα πλαστικά χεράκια που κολλούσαν κάποτε στο πίσω παράθυρο των αυτοκινήτων.

Τον αναζήτησα ξανά έναν χρόνο μετά. Στο μεταξύ είχα βρει έναν εκδοτικό οίκο που είχε συμφωνήσει να βγάλει το χειρόγραφο και έπρεπε μόνο να τον ξετρυπώσω για να υπογράψει το συμβόλαιο. Αμφέβαλλα για το αν θα μπορούσα να τον φέρω στον εκδοτικό οίκο, οπότε κουβαλούσα το συμβόλαιο μαζί μου. Ήταν προχωρημένη άνοιξη. Είχα μάθει το όνομά του από τη γυναίκα του και έπρεπε να καταπιώ τη σύμπτωση. Ένωθα λίγο ένοχος απέναντί του επειδή είχα αηδιάσει με την ιδέα ότι ένας τόσο ξεπεσμένος τύπος έφερε το ίδιο όνομα μ' εμένα. Η συμφωνία με τον εκδοτικό οίκο προέβλεπε μια καλή αμοιβή, που σίγουρα θα του χρησίμευε. Έκανα τον γύρο του πάρκου, αλλά δεν τον βρήκα. Έψαξα κοντά τη λαϊκή αγορά. Ρώτησα έναν από τους πωλητές, με τον οποίο νόμιζα πως είχα μιλήσει και παλιότερα. Δεν ήξερε τίποτα. Την τελευταία φορά που τον είχε δει ήταν προς το τέλος του περασμένου φθινοπώρου, τον Οκτώβρη... Όχι, μάλλον αρχές Νοέμβρη. Από τότε δεν είχε εμφανιστεί ξανά. Ύστερα κούνησε το κεφάλι του και πέταξε ανάμεσα σε άλλα πως παρά το παλιόκρυο που έκανε εκείνο τον χειμώνα το Εκκρεμές (έτσι τον φώναζαν) σκόπευε να τον περάσει πάνω στην κούνια του, στην κουνιστή του πολυθρόνα ντε... Όση ώρα μου τα διηγιόταν αυτά, ο άνθρωπος πούλησε ένα

κιλό ντομάτες, δυο κιλά αγγούρια και μερικά ματσάκια μαϊντανό, ενώ δεν παρέλειπε να μου παινεύει το εμπόρευσμά του. Και όλα αυτά με μια αδιάφορη, λίγο τσιριχτή φωνή. Το πρώτο που θα ήθελα να κάνω ήταν να λιώσω μια μια τις ντομάτες του, να προσθέσω φυλλαράκι φυλλαράκι τον φρέσκο μαϊντανό του και στο τέλος να του χώσω το κεφάλι στον φρέσκο αυτό πουρέ. Πώς ήταν δυνατόν ούτε ένας από τους πωλητές, που ήταν και οι μοναδικοί με τους οποίους μιλούσε ο άστεγός μου, να μην είχε κάνει το παραμικρό γι' αυτόν τον άστεγο κακομοίρη; Δεν ξέρω τι, ίσως κάποιο δωματιάκι για τον χειμώνα ή έστω κάποιο υπόγειο... Ο θυμός μου όμως σιγά σιγά υποχωρούσε – ανέκυψε αναπόφευκτα το ερώτημα γιατί δεν είχα κάνει εγώ τίποτα γι' αυτόν τον φουκαρά. Έφυγα από τη λαϊκή, αναζήτησα ένα παγκάκι στο πάρκο, κοντά στο σημείο όπου πριν από έναν χρόνο είχα μιλήσει για πρώτη και μάλλον τελευταία φορά με τον άνθρωπο στην κουνιστή πολυθρόνα. Με τον οποίο, σαν να μην έφταναν όλα αυτά, από κάποια παράξενη σύμπτωση –για ποιο λόγο τα τυχαία πράγματα μοιάζουν πάντα παράξενα;– είχα και το ίδιο ακριβώς όνομα. Μπορεί όλα να τακτοποιήθηκαν με άλλο τρόπο, είπα στον εαυτό μου. Μπορεί ο άνθρωπος να πήρε την κατάσταση στα χέρια του, μπορεί η δημοσίευση να τον σήκωσε από την αιώνια πολυθρόνα του και τώρα να εργαζόταν κάπου, ίσως και να έγραφε πάλι, να είχε νοικιάσει διαμέρισμα και να είχε βρει άλλη γυναίκα. Για μια στιγμή προσπάθησα να τον φανταστώ σε ένα σαλόνι, μπροστά από την τηλεόραση, με παντόφλες στα πόδια, να φοράει ένα φθαρμένο αλλά καθαρό παντελόνι, ένα παχύ πουλόβερ, καθισμένο στην κουνιστή του πολυθρόνα. Στην αγκαλιά του κρατάει εκείνη την κεραμιδόγατα που τον είχα δει να χαϊδεύει και τότε. Όσο πε-

ρισσότερο ενέγραφα αυτή την εικόνα στη συνείδησή μου, τόσο πιο μη ρεαλιστική μου φαινόταν. Στο τέλος πήρα το συμβόλαιο με τον εκδοτικό οίκο και έκανα το ύστατο πράγμα που θα μπορούσα να κάνω για τον συνονόμάτό μου. Την υπέγραψα.

*Στροβιλίζονται στο κενό, μιας και το κενό υπάρχει,
και όταν συνενώνονται προκύπτει γέννηση, ενώ
όταν αποχωρίζονται το ένα από το άλλο – θάνατος.*

Δημόκριτος (κατά τον Αριστοτέλη)

Ο Φλομπέρ ονειρευόταν να γράψει ένα βιβλίο για το τίποτα, ένα βιβλίο χωρίς περιεχόμενο, «ένα βιβλίο που θα συγκροτούνταν από μόνο του, μέσα από την εσωτερική δύναμη του ύφους του έτσι όπως η γη στηρίζεται στον αέρα χωρίς καμία βοήθεια». Ο Προυστ εν μέρει το πέτυχε αυτό, χρησιμοποιώντας τη συνειρμική μνήμη. Ούτε αυτός όμως κατάφερε να αντισταθεί στον πειρασμό της μυθοπλασίας. Η δική μου υπερφίαλη επιθυμία είναι να φτιάξω ένα μυθιστόρημα μόνο από αρχές. Ένα μυθιστόρημα που να ξεκινάει ασταμάτητα, που να υπόσχεται κάτι, να φτάνει μέχρι τη σελίδα 17 και να ξεκινάει πάλι από την αρχή. Την ιδέα ή το έναυσμα για ένα τέτοιο μυθιστόρημα τα βρήκα στην αρχαία φιλοσοφία, κυρίως σ' εκείνη την τριάδα των φυσικών φιλοσόφων – στον Εμπεδοκλή, στον Αναξαγόρα και στον Δημόκριτο. Το μυθιστόρημα έπρεπε από την αρχή να στηρίζεται πάνω σε αυτά τα τρία ιερά τέρατα. Ο Εμπεδοκλής εμμένει σε έναν περιορισμένο αριθμό πρωτογενών στοιχείων, αφού στα τέσσερα στοιχεία της αφετηρίας του κόσμου (γη, αέρας, φωτιά, νερό) προσθέτει την Αγάπη και την Εχθρότητα, οι οποίες τον κινούν και επιτρέπουν συνδυασμούς. Εγγύτερος στο μυθι-

στόρημα μου φαίνεται ο Αναξαγόρας. Η ιδέα της πανσπερμίας ή των σπόρων των πραγμάτων (αργότερα ο Αριστοτέλης θα μιλούσε για ομοιομέρεια, αλλά αυτό ηχεί κάπως πιο ψυχρό και απρόσωπο) θα μπορούσε να μετατραπεί σε καρποφόρα δύναμη γι' αυτό το μυθιστόρημα. Ένα μυθιστόρημα φτιαγμένο από ατελείωτα μικρά κομματάκια, από πρωτεύοντα, δηλαδή από αρχές που σχηματίζουν έναν ατελείωτο αριθμό από συνδυασμούς. Αν ο Αναξαγόρας υποστηρίζει πως τα πάντα αποτελούνται από πολύ μικρές μονάδες που μοιάζουν μεταξύ τους, τότε και ένα μυθιστόρημα θα μπορούσε πράγματι να αποτελείται μόνο από αρχές. Αυτό αποφάσισα να προσπαθήσω με αρχές μυθιστορημάτων που είχαν ήδη γίνει κλασικές. Θα μπορούσα να τις αποκαλέσω και άτομα, τιμώντας τον Δημόκριτο. Ένα μυθιστόρημα ατόμων, από αρχές που αιωρούνται στο κενό. Η πρώτη μου δοκιμή ακουγόταν κάπως έτσι:

Αν πραγματικά επιθυμείτε να ακούσετε αυτή την ιστορία, τότε σίγουρα θα θελήσετε να μάθετε πού έχω γεννηθεί και πώς πέρασα την ηλιθια παιδική μου ηλικία και με τι ασχολούνταν οι γονείς μου πριν με κάνουν και πολλά ακόμα – με μια λέξη, όλη αυτή τη σαχλαμάρα σε στιλ Δαβίδ Κόπερφιλντ, εγώ όμως δεν θέλω και δεν πρόκειται ν' ασχοληθώ με όλ' αυτά.

Αυτές οι σελίδες πρέπει να δείξουν αν θα γίνω ο ήρωας της δικής μου της ζωής ή αν αυτό τον τίτλο θα τον διεκδικήσει άλλος. Για να αρχίσω τη ζωή μου από την αρχή, πρέπει να διευκρινίσω πως έχω γεννηθεί (απ' όσο έχω πληροφορηθεί και όπως πιστεύω) μια συνηθισμένη μέρα, στις δώδεκα τα μεσάνυχτα.

Λέγομαι Άρθουρ Γκόρντον Πιμ.

Παρακληθείς από τον Σκουάιρ Τρελόνη, τον δόκτορα Λάιβζι και τους υπόλοι-

πους κυρίου να περιγράψω με όσο το δυνατόν περισσότερες λεπτομέρειες το Νησί των Θησαυρών, από την αρχή ως το τέλος χωρίς να αποσιωπήσω τίποτα εκτός από την τοποθεσία του, και αυτό επειδή εκεί βρίσκεται ένας θησαυρός που δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα, παίρνω την πένα μου το έτος 17... του Κυρίου μας και επιστρέφω στην εποχή κατά την οποία ο πατέρας μου διηύθυνε το πανδοχείο «Ναύαρχος Μπένμποου» και ο μαυρισμένος γερο-θαλασσινός με την ουλή στο πρόσωπο ήρθε να μείνει κάτω από τη στέγη μας.

Βοήθησαν τον Μπάι Γκάνιο¹ να βγάλει την αγαρηνή του κάπα και να πετάξει πάνω του έναν βελγικό μανδύα και όλοι είπαν πως ο Μπάι Γκάνιο είχε γίνει Ευρωπαίος από πάνω ως κάτω.

«Άντε να διηγηθούμε όλοι κάτι για τον Μπάι Γκάνιο». «Άντε» φώναξαν όλοι. «Θα πω εγώ». «Περιμένετε, εγώ ξέρω παραπάνω». «Όχι, εγώ, εσύ δεν ξέρεις τίποτα».

Έγινε φασαρία. Στο τέλος συμφωνήσαμε να αρχίσει ο Στάτι. Κι αυτός άρχισε: «Πάντα, όταν σκέφτομαι τον Ινδιάνο, μου έρχεται στον νου ο Τούρκος. Αυτό, όσο παράξενο και να φαίνεται, έχει την αιτία του».

Eh bien, mon prince. Gênes et Lucques ne sont plus que des apanages, des κτήματα de la famille Buonaparte. Non, je vous préviens, si vous ne me dites pas, que nous avons la guerre, si vous permettez encore de pallier toutes les infamies, toutes les atrocités de cet Antichrist (ma parole, j'y crois) – je ne vous connais plus, vous n'êtes plus mon ami, vous n'êtes plus πιστός μου σκλάβος, comme vous dites. Για σας, για σας. Je vois que je vous fais peur, καθίστε και μιλήστε μας γι' αυτό.

Τη δεύτερη μέρα του Πάσχα το 1870 γενυμάτιζα στου κυρίου Πέτκο Ράτσεφ,

1. Ήρωας μιας σειράς σατιρικών άρθρων με γενικό τίτλο Ο Μπάι Γκάνιο ταξιδεύει στην Ευρώπη του Βούλγαρου δημοσιογράφου και συγγραφέα Αλέκο Ιβάντσοφ Κονσταντίνοφ (1863-1897).

ενός Βούλγαρου συγγραφέα και δημοσιογράφου. Έμεινε σε ένα μικρό δίπαστο σπίτι στη γωνία δυο στενών σε μια από τις πιο απολίτιστες περιοχές της Ισταμπούλ, στο Μπαλκαπάν Χαν. Η κυρία Κ., μια συγγενής του κυρίου Ράτσεφ που ζούσε μαζί του, έβαλε μπροστά μας δυο μεγάλα φλιτζάνια, τα γέμισε με καθαρισμένες φέτες μήλου και έχυσε από πάνω μαύρο, εύγευστο κρασί από το Αϊβαλί. Βγάζαμε τις φέτες του μήλου με τα δάχτυλά μας και ρουφούσαμε το κρασί, συνεχίζοντας έτσι τη συνομιλία με χαρά και ικανοποίηση.

Γεννήθηκα το 1632 στην πόλη της Υόρκης, όπου είχε αποσυρθεί ο πατέρας μου (ο οποίος παλιότερα ήταν έμπορος στο Χαλ) μόλις έβαλε κάποια χρήματα στην άκρη και εγκατέλειψε το εμπόριο. Μέσα στην οικιακή μας ασφάλεια και στο σχολείο της περιοχής μας μου έδωσε αρκετά πλατιά μόρφωση, με σκοπό να με κάνει νομομαθή, εγώ όμως είχα κάτι το εντελώς διαφορετικό στο μυαλό μου.

Πριν μερικά χρόνια ζούσε στο Αμβούργο ένας έμπορος ονόματι Ροβινσόνας. Αυτός είχε τρεις γιους. Ο μεγαλύτερος θέλησε να γίνει στρατιωτικός, κατατάχθηκε σε ένα τάγμα και σκοτώθηκε σε μια μάχη ενάντια στους Γάλλους. Ο δεύτερος γιος ποθούσε να γίνει γραμματιζούμενος, αλλά μια φορά που είχε ιδρώσει, ήπιε πολύ κρύο νερό, άρπαξε χτικιό και πέθανε. Κι έτσι έμεινε ο μικρότερος γιος που τον έλεγαν Κρούσο.

Όλες οι ευτυχημένες οικογένειες μοιάζουν μεταξύ τους, η κάθε δυστυχημένη οικογένεια όμως είναι δυστυχημένη με τον τρόπο της. Στο σπίτι των Ομπλόνσκι είχαν γίνει όλα άνω κάτω.

Εκείνο το δροσερό μαγιάτικο πρωινό ο τσορμπατζής Μάρκο, άσκεπος, φρωτώντας μια ρόμπα, έπαιρνε το βραδινό του με τα παιδιά του στην αυλή.

Το όνειρο του ελαφιού του Τέξας που ξεκουράζεται στο νυχτερινό του καταφύγιο διακόπτεται από το χτύπημα αλογίσσιων οπλών. Το ελάφι δεν εγκα-

ταλείπει την κρυψώνα του, ούτε σηκώνεται, επειδή στην περιοχή υπάρχουν άγρια άλογα που επίσης τριγυρνούν τη νύχτα. Το ελάφι σηκώνει μόνο το κεφάλι του, τα κέρατά του απλώς εξέχουν μέσα από τα ψηλά χορτάρια, καθώς αφουγκράζεται.

Απομονωμένες με αυτό τον τρόπο, οι αρχές αποκτούν τη δική τους, ξεχωριστή ζωή και συγκροτούνται μέσω παράξενων διακειμενικών ομοιοτήτων και αντιθέσεων, όπως το είχαν προβλέψει ο Εμπεδοκλής, ο Αναξαγόρας και ο Δημόκριτος. Όταν τις διαβάξεις γρήγορα τη μια πίσω από την άλλη, συγχωνεύονται και αρχίζουν να κινούνται σαν τα κάδρα μιας ταινίας, περνώντας σε μια κοινή κίνηση η οποία μπερδεύει ήρωες και γεγονότα σε κάποιου είδους νέα ιστορία. Η αρχή του Σάλιντζερ, που αποστασιοποιείται από μια αρχή τύπου *Δαβίδ Κόπερφιλντ*, περνάει απρόσκοπτα ακριβώς μέσα σε αυτή την αρχή του Ντίκενς. Μετά από αυτήν παρουσιάζεται ψυχρά η πρώτη πρόταση της *Ιστορίας του Άρθουρ Γκόρντον Πιμ*, για να συγχωνευτεί με την περυσιαστική ιστορία από το *Νησί των Θησαυρών*. Περαιτέρω, χωρίς πρόβλημα, ο Μπάι Γκάνιο αφηγείται την ιστορία του Βινετού, ενώ η ευγενής γαλλική αρχή της εισαγωγής στο *Πόλεμος και Ειρήνη* εναλλάσσεται χαρούμενα με την ιεροτελεστία μιας απογευματινής βεγγέρας με αίβαλιώτικο κρασί και φέτες μήλου στο σπίτι του Πέταρ Σλαβέικοφ. Και όπως μια ιστορία που άρχισε σε αυτό το μουχαμπέτι ξεκινούν οι πρώτες γραμμές του *Ροθινσόνα Κρούσου*, που ανάμεσα σε άλλα μεταφράστηκε στα βουλγαρικά από τον ίδιο αυτό τον κύριο Πέτκο. Η άλλη μεταφορά αυτού του βιβλίου που εμφανίζεται εδώ υπάρχει ως μια εντελώς διαφορετική ιστορία. Κάπου εδώ το μυθιστόρημα αποφασίζει να γίνει οικογενειακό και ενώνει την οικογένεια των Ομπλόν-

σκι με αυτή του τσορμπατζή Μάρκο, χωρίς να στεναχωριέται καθόλου (Για ποιο λόγο άλλωστε; Η μια οικογένεια είναι ρωσική, η άλλη ρωσόφιλη), άλλωστε και στις δυο οικογένειες κάτι στραβώνει, κάποιος θα πηδήξει πάνω από τον τοίχο, ο κράλης ή ο Καρένιν. Ακόμα και το ελάφι του Τέξας κάπου στις μεγάλες πεδιάδες μακριά από τον ωκεανό ενοχλείται από τον ίδιο ήχο.

Ο κόσμος είναι ενιαίος και το μυθιστόρημα είναι αυτό που τον συγκροτεί. Οι αρχές είναι δεδομένες, οι συνδυασμοί ατελείωτοι. Ο κάθε ήρωας απελευθερώνεται από τον προορισμό της ιστορίας του. Τα πρώτα κεφάλαια των άτιτλων μυθιστορημάτων αρχίζουν να αιωρούνται σαν πανσπερμία στο κενό και να προκαλούν γενέσεις, έτσι, Αναξαγόρα;

Ή όπως το είχε πει πολύ ωραία ο Εμπεδοκλής, παρότι λίγο τραβηγμένα, «από τη γη βγήκαν πολλά κεφάλια χωρίς λαιμούς, γυμνά χέρια που κινούνταν εδώ κι εκεί χωρίς ώμους, και μάτια χωρίς κεφάλια που τριγυρνούσαν, ζητώντας να ενωθούν το ένα με το άλλο...». Αποκεί και πέρα όλα μπορούν να εξελιχτούν με βάση διάφορες αρχές. Ένας ιππέας χωρίς κεφάλι θα μπορούσε να εμφανιστεί σε μια δεξίωση των Ροστόφ, βρίζοντας με τη φωνή του Χόλντεν Κόλφιλντ. Μπορεί να συνέβαιναν και άλλα πράγματα. Αυτό το Μυθιστόρημα όμως, το αποτελούμενο από αρχές, δεν θα αφηγηθεί τίποτα από αυτά. Θα δώσει μόνο το εναρκτήριο λάκτισμα και θα είναι αρκετά διακριτικό ώστε να χωθεί στη σκιά της επόμενης αρχής και να αφήσει τους ήρωες να γνωριστούν τυχαία. Θα το ονόμαζα Φυσικό Μυθιστόρημα.